Social Welfare Quarterly, Vol 25, Spring 2025, No 96

رابطه سرمایه اجتماعی، سلامت عمومی و حاکمیت با مکانیسمهای ثروت‌آفرینی در اقتصادهای با سطح رفاه متوسط

۱- رؤیا اخوان‌خرازیان
دانشجوی دکتری اقتصاد سلامت، گروه اقتصاد، واحد خمینی‌شهر، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران.

۲- بهار حافظی
دکتر اقتصاد، گروه اقتصاد، واحد خمینی‌شهر، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران. (نویسنده مسئول)
<hafezi@iaukhsh.ac.ir>

۳- مصطفی رجبی
دکتر اقتصاد، گروه اقتصاد، واحد خمینی‌شهر، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران.

۴- مریم شریف‌دوست
دکتر ریاضی، گروه آمار و ریاضی، واحد خمینی‌شهر، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران.

این مقاله برگرفته از رساله دکتری نویسنده اول در دانشگاه آزاد اسلامی واحد خمینی‌شهر است.

واژه‌های کلیدی:

سرمایه اجتماعی، سلامت عمومی، مکانیسمهای ثروت‌آفرینی، داده تابلویی.

تاریخ دریافت: *۱۴۰۳/۰۸/۰۳*

تاریخ پذیرش: *۱۴۰۳/۱۱/۰۳*

مقدمه: *مکانیسمهای ثروت‌آفرینی، فرآیندهایی چندوجهی و پیچیده هستند که از عوامل گوناگونی تأثیر می‌پذیرند. پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه سرمایه اجتماعی، سلامت عمومی و حاکمیت با مکانیسمهای ثروت‌آفرینی در اقتصادهای با سطح رفاه متوسط انجام شده است.*

روش: *این پژوهش از نوع کاربردی و با روش توصیفی-تحلیلی، با استفاده از تحلیل رگرسیون داده‌های تابلویی، در ۷۱ کشور منتخب با سطح رفاه متوسط برای سال‌های ۲۰۰۷ تا ۲۰۲۳ انجام شده است. متغیر وابسته مکانیسمهای ثروت‌آفرینی و متغیرهای مستقل شامل سرمایه اجتماعی، سلامت عمومی، حاکمیت، آزادی شخصی و تحصیلات بود که از داده‌های مؤسسه لگاتوم استخراج شده‌اند.*

یافته‌ها: *سرمایه اجتماعی، سلامت عمومی و حاکمیت تأثیر مثبت بر مکانیسمهای ثروت‌آفرینی در کشورهای منتخب دارند. در مقابل، آزادی شخصی تأثیر منفی بر این مکانیسمها نشان داد. همچنین تحصیلات تأثیر غیرخطی بر مکانیسمهای ثروت‌آفرینی دارد.*

بحث: *بهبود شاخص سرمایه اجتماعی، سلامت عمومی و حاکمیت در کشورهای با سطح رفاه متوسط به بهبود مکانیسمهای ثروت‌آفرینی منجر می‌شود. تأثیر منفی آزادی شخصی در این کشورها، منطبق با نظریه‌های نهادگرایی است و بر ضرورت بسترسازی نهادی تأکید دارد. تأثیر غیرخطی تحصیلات نیز با مفهوم سرریز دانش سازگار بوده و بر اهمیت سرمایه‌گذاری هدفمند در آموزش عالی دلالت دارد. لذا، سیاست‌گذاران باید ضمن تقویت نهادها و سرمایه اجتماعی، به ارتقای سلامت عمومی و سرمایه‌گذاری مؤثر در آموزش عالی توجه کنند.*

Social Welfare Quarterly, Vol 25, Spring 2025, No 36

The Interplay Between Social Capital, Public Health Systems, and Governance Structures in Wealth Generation: Evidence from Medium-Development Economies

1- Roya Akhavan Kharazian
Ph.D. Student in health economics, Department of Economics, Khomeinishahr Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran.

2- Bahar Hafezi
Ph.D. in Economics, Department of Economics, Khomeinishahr Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran. (Corresponding Author)
<hafezi@iaukhsh.ac.ir>

3- Mostafa Rajabi
Ph.D. in Economics, Department of Economics, Khomeinishahr Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran.

4- Maryam Sharifdoust
Ph.D. in Mathematics, Department of Mathematics and Statistics, Khomeinishahr Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran.

Keywords:
social capital ,public health ,Wealth creation mechanisms ,dashboard data.

Received: 2024/10/24
Accepted: 2025/01/22

Introduction: Wealth creation mechanisms are multifaceted and complex processes influenced by various factors. The present study examines the relationship between social capital, public health, and governance with wealth creation mechanisms in economies with a medium level of welfare.

Method: This research is applied and descriptive-analytical in nature, utilizing panel data regression analysis, conducted in 71 selected countries with an average level of prosperity form 2007 to 2023. The dependent variable is wealth creation mechanisms, and the independent variables include social capital, public health, governance, personal freedom, and education, which have been extracted from the data of the Legatum Institute.

Findings: Social capital, public health, and governance have a positive impact on wealth-creation mechanisms in selected countries. In contrast, personal freedom showed a negative effect on these mechanisms. Additionally, education has a non-linear effect on wealth-creation mechanisms.

Discussion: Improving social capital, public health, and governance in countries with a medium level of welfare leads to the enhancement of wealth-creating mechanisms. The negative impact of personal freedom in these countries aligns with institutionalism theories and emphasizes the necessity of institutional groundwork. The non-linear effect of education is also consistent with the concept of knowledge spillover and indicates the importance of targeted investment in higher education. Therefore, policymakers should focus on strengthening institutions and social capital, improving public health and effective investment in higher education.

Citation: Akhavan Kharazian R, Hafezi B, Rajabi M, Sharifdoust M. (2025). The relationship between social capital, public health, and governance with wealth creation mechanisms in economies with a medium level of welfare. refahj. 25(96), : 3 doi:10.32598/refahj.25.96.4514.2

URL: http://refahj.uswr.ac.ir/article-1-4403-fa.html

Extended Abstract

Introduction

Wealth creation mechanisms constitute a fundamental focus of economic research and policy formulation across societies. As demonstrated by Shambaugh et al. (2018), these mechanisms fundamentally determine an economy's capacity to generate sustainable prosperity through three core channels: (1) productivity growth, (2) competitive advantage, and (3) dynamic efficiency.

These elements generally shape an economy's ability to create sustainable wealth and effectively utilize its workforce (Shambaugh et al, 2018).

Within contemporary economic discourse, social capital constitutes a fundamental pillar of sustainable development. The World Bank (2023) conceptualizes social capital as "the invisible wealth of nations". It considers it to include the relationships, norms, and values governing interactions between individuals and groups in a society, which strengthen cooperation, mutual trust, and social cohesion (Elmi et al, 2006).

Alternatively, the concept of public health encompasses the scientific and artistic methods of sickness prevention, increasing life expectancy, and supporting human well-being. This is achieved through systematic and pre-arranged actions, coupled with the well-considered decisions of both individuals and the wider population (Bage, 2023). This field also fundamentally contributes to wealth creation by impacting the workforce and productivity (Salmani et al., 2015).

Thus, it can be understood that wealth creation in an economy is a complex and multifaceted phenomenon influenced by various factors. A deep understanding of these factors and the adoption of effective policies to strengthen them play a key role in enhancing the level of welfare and wealth of society. On the other hand, the role of non-economic factors such as social capital and public health in wealth creation mechanisms has received less attention. These two issues, namely the limitations of traditional indicators and the neglect of non-economic factors, justify the necessity of conducting this research. The present study examines the macroeconomic conditions and factors that underpin wealth creation and the improvement of the living standards of individuals in society. Therefore, this research analyzes

the relationship between social capital, public health, and governance with wealth creation mechanisms for countries with a medium level of welfare. The relationship of the aforementioned set of variables is examined using the econometric method of panel data regression analysis for 2007-2023.

Method

The relationship between social capital, public health, and governance and wealth creation mechanisms is examined in this research, using data from 71 selected countries with an average level of prosperity spanning 2007-2023. The data used is extracted from the Legatum Institute's dataset.
In line with Romer's fundamental theory and following the article by Dieboltand LeChapelain (2019), in the present study, relation (1) is used to achieve the research objectives:

relation (1)

$$WCMit = \beta_0 + \beta_1 SOCit + \beta_2 HEAit + \beta_3 GOVit + \beta_4 PERit + \beta_5 EDU^2it + \varepsilon it$$

Where: WCMit defines the wealth generation capacity of the economy in country t in year i. β0 is the intercept, SOCit is the variable for social capital, HEAit is the variable for public health, GOVit is the variable for governance, PERit is the variable for personal freedom, EDU^2it is the variable for education squared, and εit is the error term.

Findings

In the selected countries, the regression model demonstrated a significant positive influence of social capital, public health, and governance on wealth creation. However, personal freedom had a significant negative influence. Additionally, education's impact on wealth creation was significant and non-linear.

Model estimation results, dependent variable of wealth creation mechanisms

P>|t|	t	Estimation coefficient	Symbol	Variable name
0.000	8.07	0.0424	SOC	Social Capital
0.000	4.74	0.0368	HEA	Health
0.000	38.78	0.2054	GOV	Governance
0.000	-4.44	-0.0123	PER	Personal Freedom
0.000	35.18	0.0017	EDU2	Education2
				Wald chi2(9):9653.90

Discussion

Based on the results of this research, policymakers should pay special attention to the indicators of social capital, including trust, cooperation, and collaboration among individuals and groups. These factors provide a suitable environment for innovation, entrepreneurship, and the exchange of ideas, leading to increased risk-taking, creativity, and ultimately economic prosperity. Additionally, public health, influenced by factors such as nutrition, hygiene, and access to healthcare services, directly impacts the ability and dynamism of the workforce. Healthy and vibrant individuals are more productive and have fewer absences from work, which significantly affects production and economic growth. Improving community health creates a positive cycle; increased health leads to economic growth, which allows for higher healthcare spending and further enhancement of health levels. Strong and efficient governance, creates appropriate legal and executive frameworks, thereby providing the necessary security and trust for the participation of individuals and institutions in economic activities, leading to investment attraction and improved economic conditions.

Another research finding is the impact of personal freedom and education on wealth creation. Contrary to popular belief, an unplanned and sudden increase in personal freedom can harm wealth creation. This negative impact arises from the complex interaction of personal freedom with other institutional-economic factors such as weak institutions, corruption, inequality, and economic transition challenges. In fact, under these conditions, an increase in freedom may lead to instability, an increase in illegal activities, and a decrease in investment. Therefore, to

effectively utilize the benefits of freedom, appropriate institutional and economic groundwork is essential. The relationship between education and wealth creation, however, is non-linear. This finding indicates that an increase in education at higher levels has a greater impact on wealth creation than lower levels. This phenomenon is related to the concept of knowledge spillover; as the level of education in society increases, the capacity to absorb, disseminate, and produce knowledge and innovation also increases, ultimately leading to improved economic performance and increased wealth creation.

مقدمه

مکانیسمهای ثروت‌آفرینی[1] در اقتصاد یکی از دغدغه‌های اقتصاددانان و سیاست‌گذاران هر جامعه‌ای است. به‌منظور هدف‌گذاری و برنامه‌ریزی برای بهبود ظرفیت یک اقتصاد برای تولید ثروت از طریق بهره‌وری و رقابت‌پذیری[2] و پویایی[3]، شناسایی دقیق عوامل تأثیرگذار بر آن اجتناب‌ناپذیر است. بهره‌وری استفاده کارآمد از منابع را تضمین می‌کند؛ رقابت‌پذیری، نوآوری و عملکرد بازار را هدایت می‌کند و پویایی از طریق ورود کسب‌وکارهای جدید و پربازده، رشد را تقویت می‌کند. این عناصر به‌طورکلی توانایی یک اقتصاد را در ایجاد ثروت پایدار و به‌کارگیری مؤثر نیروی کار آن شکل می‌دهند (شامباو[4] و همکاران، ۲۰۱۸).

سرمایه اجتماعی[5] و سلامت عمومی[6] از عوامل کلیدی در تقویت مکانیسمهای ثروت‌آفرینی در یک اقتصاد، به‌ویژه در کشورهای با سطح رفاه متوسط محسوب می‌شوند. تمرکز بر این کشورها ازآن‌جهت حائز اهمیت است که این کشورها در مرحله‌ای از توسعه قرار دارند که توسعه انسانی (شامل سرمایه اجتماعی و سلامت) نقش حیاتی‌تری در رشد اقتصادی ایفا می‌کند. این کشورها در تلاش برای گذار از اقتصاد مبتنی بر منابع طبیعی یا نیروی کار ارزان به اقتصاد مبتنی بر نوآوری و دانش هستند و در این گذار، سرمایه اجتماعی و سلامت نیروی کار نقش تعیین‌کننده‌ای دارند. همچنین، این کشورها ممکن است با چالشهای خاصی مانند نابرابری اجتماعی، فساد و ضعف نهادها روبه‌رو باشند و سرمایه اجتماعی و سلامت عمومی می‌توانند به‌عنوان ابزاری برای مقابله با این چالشها عمل کنند.

سرمایه اجتماعی به‌عنوان زیربنای رشد و توسعه اقتصادی هر جامعه یاد می‌شود. بانک جهانی، سرمایه اجتماعی را «ثروت نامرئی کشور» می‌نامد و آن را شامل روابط، هنجارها و ارزشهای حاکم بر تعاملات بین افراد و گروهها در یک جامعه می‌داند که موجب تقویت

1. Mechanisms of wealth creation
2. productivity and competitiveness
3. productivity and competitiveness
4. Shambaugh
5. Social capital
6. Public Health

همکاری، اعتماد متقابل و انسجام اجتماعی می‌شود. این مفهوم، شامل دو بعد درون‌گروهی[1] (روابط قوی در یک گروه خاص) و برون‌گروهی[2] (پیوندهای ضعیف‌تر بین گروهها) است (علمی و همکاران، ۲۰۰۵).

براین‌اساس، سطح بالاتر سرمایه اجتماعی منجر به کار تیمی بهتر، به اشتراک‌گذاری اطلاعات و فرصتهایی می‌شود که به‌نوبه خود، افزایش بهره‌وری و رقابت را به دنبال خواهد داشت (آدلر و کوون[3]، ۲۰۰۲). همچنین، استفاده از واژه «سرمایه» در «سرمایه اجتماعی» این واقعیت مهم را منعکس می‌کند که شبکه‌های اجتماعی یک دارایی ارزشمند هستند که بازده اقتصادی ایجاد کرده و موجب ارتقای رفاه می‌شود (مفلیندا[4] و همکاران، ۲۰۱۸).

از سوی دیگر، سلامت عمومی «علم و هنر پیشگیری از بیماری، افزایش طول عمر و ارتقای سلامت انسان از طریق تلاشهای منسجم و برنامه‌ریزی‌شده و انتخابهای آگاهانه افراد و جامعه» تعریف می‌شود (باگه[5]، ۲۰۲۳). این حوزه نیز با اثرگذاری بر نیروی کار و بهره‌وری، نقشی اساسی در تولید ثروت ایفا می‌کند (سلمانی و همکاران، ۲۰۱۵). رابطه بین شاخصهای سلامت مانند امید به زندگی و نرخ مرگ‌ومیر با درآمد سرانه به شکل U است؛ به این معنا که در مراحل اولیه توسعه، بهبود سلامت موجب افزایش درآمد سرانه می‌شود (سلمانی و همکاران، ۲۰۱۵). بااین‌حال، این رابطه غیرخطی بوده و در سطوح بالاتر درآمد، تأثیر افزایشی بهبود سلامت بر درآمد سرانه ممکن است کاهش یابد یا حتی معکوس شود.

به‌این‌ترتیب می‌توان دریافت که ثروت‌آفرینی در یک اقتصاد، پدیده‌ای پیچیده و چندوجهی است که تحت‌تأثیر عوامل متعددی قرار دارد. درک عمیق این عوامل و اتخاذ سیاستهای مؤثر برای تقویت آنها، نقشی کلیدی در ارتقای سطح رفاه و ثروت جامعه ایفا می‌کند. صرف تمرکز بر شاخصهایی مانند تولید ناخالص داخلی سرانه، تصویری جامع از

1. Bonding
2. Bridging
3. Adler and Kwon
4. Meflinda
5. Bage

توانمندی یک اقتصاد برای تولید ثروت و رفاه ارائه نمی‌دهد و از شناسایی عوامل زمینه‌ساز این فرآیند بازمی‌ماند. از سوی دیگر، نقش عوامل غیراقتصادی مانند سرمایه اجتماعی و سلامت عمومی در مکانیسمهای ثروت‌آفرینی، کمتر موردتوجه قرار گرفته است. این دو مسئله، یعنی محدودیت شاخصهای سنتی و کم‌توجهی به عوامل غیراقتصادی، ضرورت انجام این پژوهش را توجیه می‌کند.

در پژوهش حاضر، به بررسی شرایط اقتصادی کلان و عواملی پرداخته می‌شود که زمینه‌ساز ثروت‌آفرینی و ارتقای سطح زندگی آحاد جامعه هستند. لذا در این پژوهش به تحلیل رابطه سرمایه اجتماعی، سلامت عمومی و حاکمیت با مکانیسمهای ثروت‌آفرینی برای کشورهای با سطح رفاه متوسط پرداخته می‌شود. ارتباط مجموعه متغیرهای فوق با استفاده از روش اقتصادسنجی تحلیل رگرسیون داده‌های تابلویی طی دوره ۲۰۲۳-۲۰۰۷، موردبررسی قرار می‌گیرد.

مبانی نظری

مکانیسمهای ثروت‌آفرینی، به‌عنوان مبحثی بنیادین در توسعه اقتصادی محسوب می‌شود و شناخت عوامل مؤثر بر آن از اهمیت بسزایی برخوردار است. شاخص مکانیسمهای ثروت‌آفرینی از میانگین وزنی بهره‌وری و رقابت‌پذیری و پویایی به دست آمده است. به‌گونه‌ای که وزن بهره‌وری و رقابت‌پذیری ۳۰ درصد و وزن پویایی ۱۵ درصد شاخص کیفیت اقتصادی بوده است (گزارش لگاتوم، ۲۰۲۳).

شاخص کیفیت اقتصادی[1] میزان استحکام یک اقتصاد[2] (پایداری مالی[3]، ثبات اقتصاد کلان[4]) و همچنین مکانیسمهای ثروت‌آفرینی (بهره‌وری و رقابت، پویایی) را اندازه‌گیری می‌کند (گزارش لگاتوم، ۲۰۲۳).

1. Economic Quality
2. measures how robust an economy
3. Fiscal Sustainability
4. Macroeconomic Stability

جدول ۱: عناصر تشکیل‌دهنده شاخص کیفیت اقتصادی

مؤلفه	عناصر تشکیل‌دهنده	وزن	شاخص
کیفیت اقتصادی	ثبات مالی	٪۲۵	استحکام یک اقتصاد
	ثبات اقتصادی کلان	٪۱۰	
	بهره‌وری و رقابت‌پذیری	٪۳۰	مکانیسمهای ثروت‌آفرینی
	پویایی	٪۱۵	
	مشارکت نیروی کار	٪۲۰	مشارکت نیروی کار

منبع: گزارش لگاتوم، ۲۰۲۳

بهره‌وری به کارایی فرآیندهای تولید و خروجی تولیدشده در هر واحد ورودی اشاره دارد؛ درحالی‌که رقابت‌پذیری به توانایی یک کشور برای تولید کالاها و خدمات مطابق با استانداردهای بین‌المللی و رقابت مؤثر در بازارهای جهانی اطلاق می‌شود. متغیر بهره‌وری و رقابت‌پذیری شامل عواملی مانند بهره‌وری نیروی کار، پیچیدگی اقتصادی، کیفیت صادرات و صادرات محصولات با فناوری پیشرفته است (گزارش لگاتوم، ۲۰۲۳).

پویایی به‌عنوان یکی از شاخصهای اصلی در ارزیابی توانایی رقابتی کشورها در سطح جهانی مورداستفاده قرار می‌گیرد. این شاخص نشان‌دهنده توانایی کشورها در پاسخگویی به تغییرات و فرصتهای اقتصاد جهانی است و شامل عواملی مانند تراکم کسب‌وکارهای جدید، درخواستهای ثبت اختراع و ظرفیت جذب افراد با استعداد می‌شود (گزارش لگاتوم، ۲۰۲۳)

سرمایه اجتماعی به‌عنوان مجموعه‌ای از روابط، اعتماد و هنجارهای اجتماعی، نقش محوری در تسهیل تعاملات انسانی و کاهش هزینه‌های مبادلاتی ایفا می‌کند (بیذری[1]، ۲۰۱۷) که شامل عناصری چون وفاداری، پیوندهای شبکه‌ای و اقتدار فردی است و به‌عنوان پیش‌نیازی برای ثروت‌آفرینی و توسعه اقتصادی شناخته می‌شود. شفافیت و اعتماد متقابل نیز به‌عنوان عوامل کلیدی در تقویت سرمایه اجتماعی و تسهیل همکاریهای سازنده، مورد تأکید قرار گرفته‌اند (گو و همکاران[2]، ۲۰۱۷)

1. Bizri
2. Guo

نظریه‌پردازان مختلفی به بررسی ارتباط بین سرمایه اجتماعی و ثروت‌آفرینی در یک اقتصاد پرداخته‌اند. بوردیو و پاسرون[1] (۱۹۹۰) نیز بر نقش این سرمایه در تقویت جایگاه اقتصادی افراد در نظامهای سرمایه‌داری تأکید دارد. سرمایه اجتماعی به اشکال گوناگونی در مدل‌های رشد اقتصادی وارد شده است. اکچوماک و ویل[2] (۲۰۰۹) یک مدل رشد درون‌زا را بر مبنای مدل رومر[3] (۱۹۸٦) ارائه می‌دهند که در آن رشد دانش (سرمایه انسانی) تابعی از سرمایه اجتماعی است. در این مدل، استدلال می‌شود که سرمایه اجتماعی با تسهیل و تشویق نوآوری، به رشد اقتصادی کمک می‌کند. به‌عبارت‌دیگر، ازآنجاکه نوآوری فعالیتی توأم با ریسک است، اعتماد متقابل بیشتر بین محققان و سرمایه‌گذاران، به‌طور چشمگیری به پیشبرد رشد اقتصادی کمک می‌کند.

تحقیقات نشان می‌دهند که سطوح بالای سرمایه اجتماعی می‌تواند به پویایی و رشد بنگاههای اقتصادی منجر شود. پاتنام[4] (۱۹۹۳) و وولکاک و نارایان[5] (۲۰۰۰) در پژوهشهای خود به این نتیجه رسیده‌اند که سرمایه اجتماعی، با ایجاد شبکه‌هایی مبتنی بر اعتماد و همکاری، تسهیل تبادل ایده‌ها و منابع را به دنبال دارد و با فراهم‌آوردن محیطی حمایتی، زمینه را برای پذیرش ریسک و آزمایش ایده‌های نوین مهیا می‌کند که ازجمله مزایای سرمایه اجتماعی در این زمینه محسوب می‌شود.

کوپونن[6] (۲۰۱۲) مدلی نظری درزمینه تأثیر نوآوری و کارآفرینی کسب‌وکار بر بهبود کیفیت زندگی ارائه کرده است. طبق این مدل، ترکیب ابزارهای کسب‌وکار و روشهای اجتماعی الگوهای جدیدی را برای توسعه سیستمهای کسب‌وکار شکل می‌دهد که در آن کارآفرینان اجتماعی به‌عنوان شتاب‌دهنده‌های اصلی عمل می‌کنند. این کارآفرینان با ادغام کارایی فعالیتهای کارآفرینانه و جهت‌گیری رفاهی، به ایجاد سرمایه اجتماعی و ارتقاء کیفیت

1. Bourdieu and Passeron
2. Akçomak and Weel
3. Romer
4. Putnam
5. Woolcock and Narayan
6. Koponen

زندگی کمک می‌کنند (خسروانی و همکاران، ۲۰۲٤).

اگرچه سرمایه اجتماعی به‌عنوان مفهومی تلقی می‌شود که همیشه خروجیهای مثبتی ایجاد می‌کند، اما در ادبیات سرمایه اجتماعی به‌ندرت به «سمت تاریک سرمایه اجتماعی» اشاره می‌شود. سمت تاریک سرمایه اجتماعی نشان می‌دهد که شبکه‌های ارتباطی فقط نتایج مثبتی به همراه نخواهند داشت؛ بنابراین، سرمایه اجتماعی می‌تواند منجر به تشکیل شبکه‌های انحصاری و بسته شود که مانع از ورود و مشارکت افراد جدید در فعالیتهای اقتصادی شده و درنهایت، نوآوری را خفه می‌کند (گونای و سولوین[1]، ۲۰۲۱).

علاوه بر این، سرمایه اجتماعی درون‌گروهی می‌تواند به انزوای گروههای اجتماعی و حتی به حوادثی مانند پاکسازی قومی منجر شود. همچنین، تقویت روابط تنگ‌نظرانه و جذب افراد به سمت آرمانهای افراطی، از دیگر پیامدهای منفی سرمایه اجتماعی به شمار می‌رود (شوفی[2] و همکاران، ۲۰۲۲).

سلامت عمومی به‌عنوان یکی از عوامل کلیدی در ثروت‌آفرینی اقتصاد شناخته می‌شود. سلامت عمومی مفهومی چندوجهی است که شامل سه بخش مفهومی، شامل عوامل رفتاری پرخطر[3]، مداخلات پیشگیرانه[4] و نظام‌های مراقبت[5] است. این مفهوم سه پیامد دارد که عبارتند از سلامت روان[6]، سلامت جسمی[7] و طول عمر[8] که این عوامل به‌طورکلی میزان مرگ‌ومیر، کیفیت سلامت جسمی و روانی افراد جامعه را اندازه‌گیری می‌کنند. ارتقای سطح سلامت عمومی برای بهبود کیفیت زندگی و رفاه افراد در تمامی سطوح جامعه از اهمیت بالایی برخوردار است (میندال و آگارد-هانسن ۲۰۲۰،[9]). جامعه‌ای که از سلامت جسمی و روانی بالاتری برخوردار باشد، می‌تواند بهره‌وری و کارایی بیشتری داشته باشد و زمینه‌های ثروت‌آفرینی را فراهم آورد.

1. Günay and Sülün
2. Shofi
3. Behavioural Risk Factors
4. Preventative Interventions
5. Care Systems
6. Mental Health
7. Physical Health
8. Longevity
9. Maindal and Aagaard-Hansen

آمارتیاسن[1]، بر این باور است که سلامت عمومی نه‌تنها یک هدف توسعه‌ای است، بلکه وسیله‌ای برای دستیابی به توسعه اقتصادی نیز به شمار می‌آید. او در کتاب «توسعه به‌مثابه آزادی» به نقش سلامت در افزایش بهره‌وری و درآمد افراد تأکید می‌کند (گادلها و تمپورائو[2]، ۲۰۱۸).

همچنین، بارو[3] (۱۹۹۶) از پیشگامان بررسی تأثیر سلامت بر رشد اقتصادی محسوب می‌شود. مطالعات آن نقطه عطفی در تحقیقات گسترده و بنیادی بود که به آشکارشدن رابطه تنگاتنگ بین ثروت و سلامت انجامید. جفری‌ساکس[4] نیز در کتاب «پایان فقر» بر اهمیت سرمایه‌گذاری در سلامت عمومی به‌عنوان یکی از راهکارهای توسعه اقتصادی تأکید می‌کند. او معتقد است که سرمایه‌گذاری در حوزه سلامت عمومی، می‌تواند به افزایش بهره‌وری و درآمد افراد، به‌ویژه در کشورهای درحال‌توسعه منجر شود. این دیدگاهها نشان‌دهنده اهمیت سلامت عمومی در بهبود وضعیت اقتصادی و اجتماعی جوامع است (ایفتیکار و علی[5]، ۲۰۲٤).

گروسمن[6] (۲۰۱۷)، سلامت را به‌عنوان یک نوع سرمایه در نظر می‌گیرد که افراد در طول زندگی خود به دنبال حفظ و افزایش آن هستند. وی برای نخستین بار مفهوم سلامت را در تابع مطلوبیت و تابع تولید وارد کرده است. این مدل نشان می‌دهد که سلامت، نه‌تنها یک کالای مصرفی، بلکه بر بهره‌وری و توانایی افراد در کسب درآمد و بهبود وضعیت اقتصادی جامعه تأثیر مستقیم دارد و سرمایه‌گذاری در سلامت می‌تواند به افزایش ثروت ملی و بهبود توزیع درآمد کمک کند.

همچنین، گروسمن ضمن تأکید بر جنبه‌های مثبت این سرمایه‌گذاری، مانند افزایش بهره‌وری و کاهش ساعات کاری ازدست‌رفته به دلیل بیماری، به پیامدهای منفی احتمالی آن

1. Amartya Sen
2. Gadelha and Temporão
3. Barro
4. Jeffrey Sachs
5. Iftikar and Ali
6. Grossman

نیز اشاره دارد؛ ازجمله افزایش بار مالی بر دوش دولت و خانوارها که می‌تواند به کسری بودجه و بی‌ثباتی اقتصادی دامن بزند. وی بر اهمیت آموزش درزمینه سلامت عمومی و تأثیر آن بر ثروت‌آفرینی نیز تأکید دارد و معتقد است که آگاهی درزمینه سلامت می‌تواند به تصمیم‌گیریهای بهتر و افزایش بهره‌وری و ثروت ملی منجر شود (محمدنژاد و همکاران، ۲۰۲۰).

همچنین، کوری و مارک استیبل (۲۰۰۹) به بررسی تأثیر مشکلات بهداشت روانی در دوران کودکی بر سرمایه انسانی پرداخته و نشان داده‌اند که این مشکلات می‌توانند تأثیرات منفی بر تواناییهای اقتصادی افراد در آینده داشته باشند (یو-لفلر و همکاران[1]، ۲۰۲۲).

پیشینه تجربی

مالیک و کاجاله[2] (۲۰۲٤)، به بررسی ارتباط بین سرمایه اجتماعی و عملکرد اقتصادی شرکتهای تولیدکننده کشاورزی در هند پرداخته‌اند. نتایج نشان داد سطح بالای سرمایه اجتماعی، به‌ویژه از طریق مشارکت گروهی و تبادل اطلاعات، تأثیر مثبتی بر عملکرد اقتصادی و افزایش بهره‌وری می‌گذارد.

اورلووا[3] (۲۰۲۲)، نشان داده است که اعتماد بین فردی و شبکه‌های اجتماعی به‌عنوان عوامل اصلی تعیین‌کننده نوآوری شناسایی شده‌اند.

پیرو-پالومینو[4] (۲۰۱٦)، به تحلیل نقش سرمایه اجتماعی بر رشد اقتصادی در مناطق اروپایی و بررسی تأثیر غیرخطی آن پرداخته و دریافتند که سرمایه اجتماعی در سالهای اولیه گذار از سوسیالیسم به اقتصاد بازار، تأثیر منفی بر رشد اقتصادی داشته است.

عباسی نامی (۱٤۰۰)، نشان داده است که کارآفرینی تعدیل‌شده با سرمایه انسانی، تأثیر مثبت و معناداری بر رشد اقتصادی کشورهای منطقه منا داشته است.

1. Yu-Lefler
2. Malik and Kajale
3. Orlova
4. Peiró-Palomino

نور[1] و همکاران (۲۰۲٤)، به بررسی نقش مخارج بهداشتی دولت در تحریک رشد اقتصادی پرداخته و نشان دادند هزینه‌های بالاتر در بخش سلامت می‌تواند منجر به افزایش هزینه‌های مراقبتهای بهداشتی و ایجاد فشارهای مالی شود که درنهایت تأثیر منفی بر عملکرد اقتصادی خواهد داشت.

ریدوان و همکاران[2] (۲۰۲۲)، به بررسی تأثیر سلامت بر رشد اقتصادی پرداخته و دریافتند که تأثیر سلامت بر رشد در کشورهای کمتر توسعه‌یافته بیشتر است و افزایش سلامت می‌تواند موجب گذار اقتصادی-جمعیتی و حرکت به سمت رشد بلندمدت شود که درنهایت به رشد اقتصادی در کشورهای درحال‌توسعه منجر می‌شود.

عارفی و همکاران (۲۰۲۳)، به بررسی تأثیر سلامت بر رشد اقتصادی در استانهای ایران پرداخته‌اند. نتایج آنها نشان می‌دهد که سرمایه‌گذاری در سلامت، تأثیر مثبت و معناداری بر رشد اقتصادی دارد.

قاسمیان و راغفر (۲۰۱۸)، با استفاده از روش تحلیل فضایی به بررسی تأثیر بهداشت و سلامت نیروی کار بر رشد اقتصادی در استانهای ایران پرداخته‌اند و نتایج نشان داد که افزایش مخارج بهداشت و سلامت موجب افزایش بهره‌وری و تولید ناخالص داخلی شده است.

مطالعات پیشین عمدتاً تأثیر سرمایه اجتماعی و سلامت عمومی بر عملکرد اقتصادی را به‌صورت جداگانه و تک‌بعدی موردبررسی قرار داده‌اند و کمتر به تعامل پویا و هم‌زمان این دو متغیر و نقش آن در شکل‌گیری مکانیسمهای ثروت‌آفرینی توجه کرده‌اند. افزون بر این، عمده پژوهشهای موجود به تحلیل تأثیرات مستقیم و خطی این عوامل بر رشد اقتصادی محدود شده است و از تبیین سازوکارهای دقیق و غیرخطی ثروت‌آفرینی، به‌ویژه در اقتصادهای با سطح

1. Nur
2. Ridhwan

رفاه متوسط به‌عنوان یک گروه منحصربه‌فرد با ویژگیهای ساختاری و نهادی خاص، غفلت کرده‌اند. بنابراین، پژوهش حاضر با رویکردی نوآورانه و یکپارچه، تأثیر متغیرهای سرمایه اجتماعی و سلامت عمومی در خلق ثروت در اقتصادهای با سطح رفاه متوسط را بررسی کرده و با شناسایی سازوکارهای میانجی و تمرکز بر اقتصادهای با رفاه متوسط، الگویی سیاستی برای تقویت چرخه‌های پایدار ثروت‌آفرینی ارائه می‌دهد که فراتر از رویکردهای تک‌بعدی و محدود مطالعات پیشین است و درک بهتری از توسعه اقتصادی فراهم می‌کند.

روش

ماهیت و روش تحقیق

هدف این پژوهش بررسی رابطه سرمایه اجتماعی، سلامت عمومی و حاکمیت با مکانیسمهای ثروت‌آفرینی در ۷۱ کشور منتخب با سطح رفاه متوسط، در بازه زمانی ۲۰۲۳-۲۰۰۷ با استفاده از روش اقتصادسنجی رگرسیونی مبتنی بر داده‌های تابلویی با نرم‌افزار استتا است. به این منظور ابتدا کشورهای جهان بر اساس شاخص رفاه لگاتوم به سه سطح رفاه (بالا، متوسط و پایین) خوشه‌بندی‌شده و از آنجا که ایران در دسته کشورهای با سطح رفاه متوسط قرار دارد، این خوشه برای مطالعه انتخاب شده است که شامل اردن، ارمنستان، ازبکستان، اکوادور، امارات متحده عربی، اندونزی، اوکراین، ایران، آذربایجان، آرژانتین، آفریقای جنوبی، آلبانی، بحرین، برزیل، بلاروس، بلغارستان، بلیز، بوتسوانا، بوسنی و هرزگوین، بولیوی، پاراگوئه، پاناما، پرو، تاجیکستان، تایلند، ترکیه، ترکمنستان، ترینیدادوتوباگو، تونس، جامائیکا، الجزایر، جمهوری دومینیکن، چین، روسیه، رومانی، السالوادور، سائوتومه و پرنسیپ، سری‌لانکا، سورینام، سیشل، صربستان، عربستان سعودی، عمان، غنا، فیلیپین، قرقیزستان، قزاقستان، قطر، کلمبیا، کوبا، کویت، کیپ ورد، گرجستان، گواتمالا، گویانا، لبنان، مالزی،

مراکش، مصر، مغولستان، مقدونیه شمالی، مکزیک، موریس، مولداوی، مونته‌نگرو، نامیبیا، نیکاراگوئه، ونزوئلا، ویتنام، هند و هندوراس است.

تصریح الگو

نظریه‌های رشد اقتصادی به دنبال تبیین عوامل مؤثر بر رشد اقتصادی در بلندمدت هستند. بر اساس نظریه‌های رشد برون‌زا، ازجمله مدل سولو-سوان، رشد اقتصادی متأثر از انباشت سرمایه فیزیکی و پیشرفت فناوری برون‌زا است. بااین‌وجود، این نظریه‌ها در تبیین منشأ و چگونگی پیشرفت فناوری و نیز در توضیح تفاوتهای مشاهده‌شده در نرخ رشد میان کشورها با محدودیتهایی مواجه بوده‌اند. بدین ترتیب، نظریه رشد درون‌زا شکل گرفت. این نظریه به بررسی عواملی می‌پردازد که موجب رشد اقتصادی پایدار در بلندمدت می‌شوند و بر اهمیت پیشرفت فناوری و تحقیق و توسعه تأکید ویژه‌ای دارد. این نظریه، به‌ویژه در آثار رومر (۱۹۹۰) مطرح شده است.

رومر در نقد مدلهای رشد برون‌زا نشان داد که انباشت دانش و سرمایه انسانی، برخلاف عوامل برون‌زا مانند پیشرفت فناوری در مدلهای سنتی، می‌تواند به‌صورت درون‌زا در اقتصاد ایجاد شده و منجر به رشد پایدار شود. سرمایه انسانی که از طریق آموزش‌وپرورش و به‌ویژه تحصیلات انباشت می‌شود، نقش مهمی در افزایش بهره‌وری نیروی کار، جذب و انتشار فناوریهای نوین و درنهایت، رشد اقتصادی ایفا می‌کند. رومر در مدل خود، دانش را به‌عنوان یک عامل تولید با بازدهی افزایشی از مقیاس در نظر می‌گیرد؛ به این معنا که با افزایش دانش، توانایی تولید دانش جدید نیز افزایش می‌یابد. این مفهوم با روابط (۱) و (۲)، قابل‌نمایش است:

رابطه (۱) $Y=k^{1-\alpha} AL^{\alpha}_{y}$

رابطه (۲) $A^{0}/A=\delta L_{A}$

در رابطه (۱)، Y تولید، A بهره‌وری یا دانش و K نشان‌دهنده سرمایه است. نیروی کار هم در تولید محصول (L_y) و هم در راستای نوآوری (L_A) به کار گرفته می‌شود. به‌این‌ترتیب، رابطه L_y+L_A=Lنشان‌دهنده کل نیروی کار موجود در اقتصاد است. این الگو همچنین نشان می‌دهد، نیروی کار شاغل در بخش تحقیق و توسعه (L_A)، با نرخ رشد دانش فنی A^0/A ارتباط دارد.

در مدلهای رومر، گروسمن‌وهلپمن[1] و آگیون‌وهویت[2]، تولید محصول نهایی معمولاً با توجه به مجموع نهادهای واسطه‌ای[3] که به کمک سرمایه تولید شده‌اند، بیان می‌شود. در این الگوها، A نشان‌دهنده تعداد یا کیفیت نهادهای واسطه‌ای است. این نهادها می‌توانند به‌عنوان بستری برای نوآوری و انتقال دانش در نظر گرفته شوند.

در راستای نظریه بنیادی رومر و با پیروی از مقاله دیبولد و لِشپلن[4] (۲۰۱۹)، در پژوهش حاضر از رابطه (٤) برای دستیابی به اهداف پژوهش استفاده می‌شود:

$$WCMit = \beta_0 + \beta_1 SOCit + \beta_2 HEAit + \beta_3 GOVit + \beta_4 PERit + \beta_5 EDU^2it + \varepsilon it \quad (٤)$$ رابطه

که در آن: WCM_{it} چگونگی تجهیز اقتصاد برای تولید ثروت در سال i ام و در کشور t است، β_0 عرض از مبدأ، SOC_{it} متغیر سرمایه اجتماعی، HEA_{it} متغیر سلامت عمومی، GOV_{it} متغیر حاکمیت، PER_{it} متغیر آزادی شخصی، EDU^2_{it} متغیر مجذور تحصیلات و ε_{it} جمله خطا است.

متغیر مجذور تحصیلات بر رابطه غیرخطی بین تحصیلات و ثروت‌آفرینی دلالت دارد

1. Grossman and Helpman
2. Helpman/Aghion and Howier
۳. نهادهای واسطه‌ای: این بخش طرحهای ارائه‌شده توسط بخش تحقیق و توسعه را در فرآیند تولید به کار می‌گیرد و آنها را به مرحله تولید می‌رساند.
4. Diebolt and Le Chapelain

و با نظریه بازدهی کاهنده در سطوح بالای تحصیلات منطبق است. این موضوع در راستای دیدگاه رومر در خصوص بازدهی متفاوت سرمایه انسانی در سطوح مختلف دانش قابل تبیین است. همچنین، سرمایه‌گذاری در تحصیلات و بهبود سایر عوامل مدل مانند سرمایه اجتماعی و حاکمیت می‌تواند منجر به انتشار دانش و منافع آن در سطح جامعه شود که به آن سرریز دانش گفته می‌شود.

علاوه بر این، متغیرهای سرمایه اجتماعی، حاکمیت و آزادی شخصی در چارچوب نظریه رومر، به‌عنوان عوامل تسهیل‌کننده نوآوری و انباشت دانش قابل تفسیر هستند. سرمایه اجتماعی با تسهیل ارتباطات و تبادل دانش بین افراد، به انتشار ایده‌های جدید و نوآوری کمک می‌کند و به‌طور بالقوه منجر به سرریز دانش می‌شود. حاکمیت مطلوب و آزادی شخصی نیز با ایجاد محیطی امن و قابل پیش‌بینی، انگیزه برای سرمایه‌گذاری در تحقیق و توسعه و فعالیتهای اقتصادی را افزایش می‌دهند و زمینه را برای سرریز دانش و انتشار نوآوریها فراهم می‌کنند. همچنین، سلامت عمومی نیز به طور مستقیم و غیرمستقیم بر نوآوری و انباشت دانش و درنتیجه رشد اقتصادی تأثیرگذار است. درواقع، سلامت عمومی را می‌توان به‌عنوان یک جزء مهم از سرمایه انسانی در نظر گرفت که پیش‌شرط لازم برای بهره‌وری و نوآوری است.

داده‌ها

تمامی داده‌های مورداستفاده در پژوهش حاضر، از مجموعه داده‌های مؤسسه لگاتوم[1] استخراج شده‌اند.

۱. مؤسسه لگاتوم یک مؤسسه مستقل پژوهشی است که از سال ۲۰۰۷ در کشور بریتانیا تأسیس شده است. این مؤسسه به شاخص «رفاه لگاتوم» معروف است که به‌عنوان یکی از شاخصهای جهانی شناخته می‌شود.

جدول ۲: تعریف عملیاتی متغیرها

شاخص‌ها	تعاریف
سرمایه اجتماعی	روابط شخصی و خانوادگی، شبکه‌های اجتماعی، اعتماد بین فردی، اعتماد نهادی و مشارکت مدنی و اجتماعی مورد ارزیابی قرار می‌گیرد.
سلامت عمومی	عملکرد یک کشور را در سه حوزه سلامت اولیه جسمی و روانی، زیرساختهای بهداشتی و مراقبت‌های پیشگیرانه ارزیابی می‌کند.
حاکمیت	حاکمیت قانون، حکومت‌داری مؤثر، دموکراسی و مشارکت سیاسی، میزان فساد و مشارکت در فرآیندهای سیاست‌گذاری را مورد ارزیابی قرار می‌دهد.
آزادی شخصی	حقوق اولیه قانونی و آزادی‌های شخصی مانند آزادی بیان، عقیده و تشکل و همچنین تحمل اجتماعی را ارزیابی می‌کند.
تحصیلات	دسترسی به آموزش، آموزش با کیفیت، میزان سرمایه‌گذاری در ارتقای سطح دانش و مهارت نیروی کار و توان رقابت‌پذیری در عرصه جهانی را ارزیابی می‌کند.

گزارش لگاتوم، ۲۰۲۳

تحلیل داده‌ها و برآورد الگو

به‌منظور رفع مشکل رگرسیون کاذب و با توجه به ماهیت داده‌های پژوهش، از آزمون لوین-لین‌وچو[1] برای بررسی مانایی متغیرها استفاده شد. بر اساس نتایج ارائه‌شده در جدول ۳، نتایج این آزمون با ۹۵ درصد اطمینان، حاکی از آن است که کلیه متغیرها در سطح مانا هستند.

۱. برای بررسی مانایی متغیرهای پژوهش، از آزمون لوین-لین‌وچو با روند و عرض از مبدأ استفاده شد.

جدول ۳: نتایج آزمون مانایی متغیرها با استفاده از آزمون لوین، لین‌وچو

نام متغیر	نماد	آماره آزمون لوین، لین‌وچو	مقدار احتمال (*p*)	نتیجه
مکانیسمهای ثروت‌آفرینی در یک اقتصاد	WCM	-۱۸/۷۲۳۳	۰/۰۰۰۰	مانا
سرمایه اجتماعی	SOC	-۱۹/۸۱٤۱	۰/۰۰۰۰	مانا
سلامت عمومی	HEA	-۱۵/۸۲۹۸	۰/۰۰۵۳	مانا
حاکمیت	GOV	-۱۷/۳٦۸۱	۰/۰۰۰۰	مانا
آزادی شخصی	PER	-۱۵/۳۱۲۵	۰/۰۰۰٤	مانا
مجذور تحصیلات	EDU2	-۱٦/٦۸۰۱	۰/۰۰۰۰	مانا

همچنین، آزمون F لیمر در جدول ٤ نشان داد که الگوی رگرسیونی مبتنی بر داده‌های تابلویی مناسب است.

جدول ٤: آزمون F لیمر

آماره F لیمر	درجه آزادی	مقدار احتمال (p)	نتیجه
۱۳٦/۰٤	(۷۰,۱۱۳۱)	۰/۰۰۰۰	الگوی رگرسیونی

با توجه به جدول ۵، آماره هاسمن نیز روش رگرسیونی با اثرات ثابت را تأیید کرد؛ بنابراین، با توجه به نتایج آزمونهای تشخیصی انجام‌شده، الگوی رگرسیونی با اثرات ثابت به‌عنوان روش برآورد مناسب انتخاب شد.

جدول ۵: آماره هاسمن

آماره هاسمن	مقدار احتمال (p)	نتیجه
۱٦/٤۸	۰/۰۰۵٦	اثرات ثابت

با توجه به جدول ٦، آزمونهای تشخیصی برای ناهمسانی واریانس[1]، وجود ناهمسانی واریانس را تأیید کرده است و استفاده از مدل مقید را ضروری می‌کند.

جدول ٦: نتایج آزمون ناهمسانی واریانس

آماره $\chi 2$	مقدار احتمال (p)	نتیجه
۹۷۲/۷۰	۰/۰۰۰۰	ناهمسانی واریانس

همچنین، آزمون خودهمبستگی در داده‌های تابلویی که توسط وولدریج[2] (۲۰۰۳) مطرح شده است، برای افزایش کارایی شناسایی شد (پومرانز[3]، ۲۰۱۱). بر اساس نتایج ارائه‌شده در جدول ۷، با توجه به‌اندازه ضریب (P<۰/۰۵)، فرضیه نبود خودهمبستگی مرتبه اول در مدل رد شده و خودهمبستگی در مدل تأیید می‌شود.

جدول ۷: نتایج آزمون خودهمبستگی

آماره F وولدریج	مقدار احتمال (p)	نتیجه
۳۷/۳۷۸	۰/۰۰۰۰	خودهمبستگی دارد

با توجه به مشاهده ناهمسانی واریانس و خودهمبستگی در داده‌ها، برآورد با استفاده از رویکرد عملی حداقل مربعات تعمیم‌یافته[4] انجام می‌شود. این رویکرد به‌منظور رفع ناهمسانی واریانس و خودهمبستگی در داده‌های تابلویی مورداستفاده قرار می‌گیرد. همچنین با توجه به آماره کای دو والد رگرسیون ازنظر آماری معنادار است (لاکشمی[5] و همکاران، ۲۰۲۱).

1. Likelihood Ratio
2. Wooldridge
3. Pomeranz
4. Feasible generalized least squares (FGLS)
5. Lakshmi

جدول ۸: نتایج برآورد الگو، متغیر وابسته مکانیسمهای ثروت‌آفرینی

نام متغیر	نماد	ضریب برآورد	آماره t	مقدار احتمال (p)
سرمایه اجتماعی	SOC	۰/۰٤۲٤	۸/۰۷	۰/۰۰۰
سلامت عمومی	HEA	۰/۰۳٦۸	٤/۷٤	۰/۰۰۰
حاکمیت	GOV	۰/۲۰٥٤	۳۸/۷۸	۰/۰۰۰
آزادی شخصی	PER	-۰/۰۱۲۳	-٤/٤٤	۰/۰۰۰
مجذور تحصیلات	EDU2	۰/۰۰۱۷	۳٥/۱۸	۰/۰۰۰
آماره کای دو والد= ۹٦٥۳/۹۰				

با توجه به جدول ۸ می‌توان گفت همه متغیرها ازنظر آماری تأثیر معنی‌داری بر مکانیسمهای ثروت‌آفرینی کشورهای منتخب با رفاه متوسط در دوره ۲۰۲۳-۲۰۰۷ داشته‌اند

سرمایه اجتماعی با ضریب ۰/۰٤۲٤ در سطح اطمینان ۹۵ درصد، تأثیر مثبت و معناداری بر مکانیسمهای ثروت‌آفرینی داشته است که نشان می‌دهد یک واحد افزایش در شاخص سرمایه اجتماعی موجب بیش از ٤/۲ درصد بهبود در مکانیسمهای ثروت‌آفرینی شده است.

سلامت عمومی با ضریب ۰/۰۳٦۸ در سطح اطمینان ۹۵ درصد، تأثیر مثبت و معناداری بر مکانیسمهای ثروت‌آفرینی داشته است که نشان می‌دهد یک واحد افزایش در شاخص سلامت عمومی، موجب بیش از ۳/۷ درصد بهبود در مکانیسمهای ثروت‌آفرینی شده است.

حاکمیت با ضریب ۰/۲۰٥٤ در سطح اطمینان ۹۵ درصد، تأثیر مثبت و معناداری بر مکانیسمهای ثروت‌آفرینی داشته است که نشان می‌دهد یک واحد افزایش در شاخص حاکمیت موجب بیش از ۲۰/٥ درصد بهبود در مکانیسمهای ثروت‌آفرینی شده است.

آزادی شخصی با ضریب ۰/۰۱۲۳- در سطح اطمینان ۹۵ درصد، تأثیر منفی و معناداری بر مکانیسمهای ثروت‌آفرینی داشته است که نشان می‌دهد یک واحد افزایش در شاخص آزادی شخصی موجب بیش از ۱/۲ درصد کاهش در مکانیسمهای ثروت‌آفرینی شده است.

مجذور تحصیلات با ضریب ۰/۰۰۱۷ در سطح اطمینان ۹۵ درصد، تأثیر مثبت و معناداری بر مکانیسمهای ثروت‌آفرینی داشته است که نشان می‌دهد یک واحد افزایش در شاخص مجذور تحصیلات موجب بیش از ۰/۲ درصد بهبود در مکانیسمهای ثروت‌آفرینی شده است

بحث

هدف پژوهش حاضر، تحلیل رابطه سرمایه اجتماعی، سلامت عمومی و حاکمیت با مکانیسمهای ثروت‌آفرینی کشورهای با سطح رفاه متوسط در دوره ۲۰۲۳-۲۰۰۷ است. نتایج حاصل از برآورد الگوی رگرسیونی مبتنی بر داده‌های تابلویی نشان داد که سرمایه اجتماعی با مکانیسم ثروت‌آفرینی ارتباط مثبت و معنادار دارد.

یافته‌های به‌دست‌آمده با مطالعات پژوهشگرانی همچون مالیک و کاجاله (۲۰۲٤)، پیروپالومینو (۲۰۱٦) و عباسی نامی (۱٤۰۰) مغایرت دارد و همچنین با مطالعه اورلووا (۲۰۲۲) همسو است. با توجه به نتایج این پژوهش، توصیه می‌شود که سیاست‌گذاران به شاخص سرمایه اجتماعی که شامل اعتماد، همکاری و تعاون بین افراد و گروه‌ها است، توجه ویژه‌ای داشته باشند. این عوامل بستر مناسبی برای نوآوری، کارآفرینی و تبادل ایده‌ها فراهم می‌کنند که به‌نوبه خود منجر به افزایش ریسک‌پذیری، خلاقیت و درنهایت، رونق اقتصادی می‌شود.

مطالعات مالیک و کاجاله (۲۰۲٤) در سطح خرد و در یک بخش خاص، به بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر عملکرد اقتصادی شرکتهای تولیدکننده کشاورزی در هند پرداخته‌اند. در مقابل، پژوهش حاضر در سطح کلان و در اقتصادهای با سطح رفاه متوسط انجام شده است.

مطالعه پیروپالومینو (۲۰۱٦) تأثیر منفی سرمایه اجتماعی در سالهای اولیه گذار از سوسیالیسم به اقتصاد بازار در منطقه اروپای بررسی کرده است؛ درصورتی‌که پژوهش حاضر به تأثیر مثبت سرمایه اجتماعی بر مکانیسم ثروت‌آفرینی در کشورهای با سطح رفاه متوسط پرداخته است.

مطالعه عباسی نامی (۱٤۰۰) به تأثیر مستقیم کارآفرینی بر رشد اقتصادی متمرکز است؛ درحالی‌که پژوهش حاضر، با در نظر گرفتن کارآفرینی به‌عنوان مؤلفه‌ای اصلی در تجهیز اقتصاد برای ثروت‌آفرینی، ابعاد اجتماعی و سلامت عمومی را به‌عنوان عوامل مؤثر بر زیرساختهای اقتصادی بررسی کرده است.

این تفاوتها در سطح تحلیل، زمینه مطالعاتی و رویکردها، ضرورت تحقیقات بیشتر برای درک بهتر روابط پیچیده بین سرمایه اجتماعی، ثروت‌آفرینی و رشد اقتصادی را نمایان می‌کند.

ارتباط مثبت و معنی‌دار سلامت عمومی با مکانیسم ثروت‌آفرینی با مطالعات انجام شده توسط نور و همکاران (۲۰۲٤)، عارفی و همکاران (۱٤۰۲) و قاسمیان و راغفر (۲۰۱۸) مغایرت دارد و همچنین با مطالعه ریدوان و همکاران (۲۰۲۲) همسو است. به‌این‌ترتیب، سلامت عمومی جامعه که تحت‌تأثیر عواملی نظیر تغذیه، بهداشت و دسترسی به خدمات درمانی است، بر توانایی و پویایی نیروی کار تأثیر مستقیم می‌گذارد.

افراد سالم و شاداب، بهره‌وری بیشتری دارند و غیبت کمتری از کار می‌کنند که به‌طور قابل‌توجهی بر تولید و رشد اقتصادی اثر می‌گذارد. همچنین، ارتقای سلامت جامعه (کاهش بیماری‌ها) منجر به افزایش رشد اقتصادی می‌شود که در دوره‌های بعدی به افزایش ظرفیت مالی کشور و امکان افزایش هزینه‌های بهداشتی و ارتقای دوباره سطح سلامت جامعه منجر خواهد شد. این چرخه تسلسلی ادامه خواهد یافت؛ یعنی جامعه سالم، ثروتمند نیز خواهد شد. بنابراین، در برنامه‌ریزی‌های رفاه باید به بهداشت و سلامت جامعه نیز توجه ویژه‌ای شود.

مطالعه نور و همکاران (۲۰۲٤) تأثیر منفی مخارج بهداشتی بر رشد اقتصادی را نشان داده‌اند. درصورتی‌که پژوهش حاضر تأثیر سلامت عمومی به‌عنوان یک عامل مثبت بر مکانیسم ثروت‌آفرینی بررسی کرده است.

مطالعات عارفی و همکاران (۱۴۰۲) و قاسمیان و راغفر (۲۰۱۸)، نیز به بررسی تأثیر سلامت در سطح استانهای ایران پرداخته‌اند. درصورتی‌که پژوهش حاضر با تمرکز بر اقتصادهای با رفاه متوسط، نقش سرمایه اجتماعی، سلامت عمومی و حاکمیت را در مکانیسمهای ثروت‌آفرینی با دیدگاهی جامع‌تر مطالعه کرده است.

ارتباط مثبت و معنادار حاکمیت با مکانیسم ثروت‌آفرینی نشان می‌دهد حاکمیت قوی و کارآمد به‌عنوان یک متغیر کنترلی، زمینه‌های قانونی و اجرایی مناسبی را برای فعالیتهای اقتصادی فراهم می‌کند که موجب افزایش امنیت و اعتماد افراد و نهادها برای مشارکت در بازارهای اقتصادی می‌شود. این محیط مساعد کسب‌وکار، می‌تواند به تسهیل جذب سرمایه‌گذاریهای داخلی و خارجی کمک کرده و درنهایت به بهبود شرایط اقتصادی منجر شود.

آزادی شخصی تأثیر منفی بر مکانیسمهای ثروت‌آفرینی داشته است. بررسی ویژگیهای کشورهای موردمطالعه، ازجمله تنوع جغرافیایی، سطوح مختلف آزادی، ساختارهای اقتصادی متفاوت و چالشهای حکمرانی، حاکی از آن است که این تأثیر منفی ناشی از تعامل پیچیده بین آزادی شخصی و سایر عوامل نهادی-اقتصادی، مانند ضعف نهادها، فساد، نابرابری و چالشهای گذار اقتصادی است.

درواقع، در این کشورها، افزایش ناگهانی و بدون برنامه‌ریزی آزادی شخصی، به جای تقویت فعالیتهای مولد اقتصادی، ممکن است منجر به بی‌ثباتی، افزایش فعالیتهای غیرقانونی و کاهش سرمایه‌گذاری شود. این یافته با نظریه‌های نهادگرایی (عجم‌اوغلو و رابینسون[1] (۲۰۱۳) همسو است که بر نقش حیاتی نهادهای قوی و فراگیر در توسعه اقتصادی تأکید دارند و نشان می‌دهد که در کشورهای منتخب، برای تحقق مزایای آزادی، بسترسازی مناسب نهادی و اقتصادی ضروری است.

1. Acemoglu and Robinson

از دیگر یافته‌های پژوهش رابطه‌ای غیرخطی بین تحصیلات و ثروت‌آفرینی است. افزایش تحصیلات در سطوح بالاتر، تأثیر بیشتری بر مکانیسمهای ثروت‌آفرینی نسبت به سطوح پایین‌تر نشان می‌دهد. این یافته می‌تواند با مفهوم سرریز دانش در نظریه رومر مرتبط باشد. براین‌اساس، با افزایش سطح تحصیلات در جامعه، ظرفیت جذب، انتشار و تولید دانش و نوآوری افزایش می‌یابد و این امر به‌نوبه خود به بهبود عملکرد اقتصادی و افزایش ثروت‌آفرینی منجر می‌شود.

پیشنهاد می‌شود در پژوهشهای آتی، چگونگی تأثیر آزادی شخصی بر ثروت‌آفرینی در کشورهای با سطح رفاه متوسط، با تمرکز بر تعامل پیچیده آن با عوامل نهادی-اقتصادی (ازجمله کیفیت نهادها، فساد و نابرابری) و نقش سیاستهای حمایتی و نهادسازی در تعدیل اثرات منفی احتمالی، موردمطالعه قرار گیرد.

- Abasi Nami, H. (2021). The Impact of Entrepreneurship on the Economic Growth of MENA Countries. ***Quarterly Journal of Applied Theories of Economics***, 8(1), 215-240 (In Persian). https://doi.org/10.22034/ecoj.2021.42199.2735

- Acemoglu, D., & Robinson, J. A. (2013). Why nations fail: The origins of power, prosperity, and poverty. ***Crown Currency***. https://www.sidalc.net/search/Record/dig-fedepalma-123456789-81751

- Adler, P. S. & Kwon, S.W. (2002). Social capital: Prospects for a new concept. ***Academy of management review***, 27(1), 17-40. https://doi.org/10.5465/amr.2002.5922314

- Akçomak, I. S., & Ter Weel, B. (2009). Social capital, innovation and growth: Evidence from Europe. ***European Economic Review***, 53(5), 544-567. https://doi.org/10.1016/j.euroecorev.2008.10.001

- Arefy, M. Zayandehroudi, M., & Jalaee Esfandabadi, S. A. (2023). Effect of Health Index on Economic Growth (Provincial Approach) [Research]. ***Planning and Budgeting***, 28(4), 165-194 (In Persian). https://doi.org/10.61186/jpbud.28.4.165

- Barro, R. (1996). Health and economic growth. ***World Health Organization***, 1-47. http://down.aefweb.net/WorkingPapers/w572.pdf

- Bage, B. (2023). Public health system in promotion of water sanitation and hygiene: an analytical study. World Review of Science, ***Technology and Sustainable Development***, 19(1-2), 70-82. https://doi.org/10.1504/WRSTSD.2023.127301

- Bizri, R. M. (2017). Refugee-entrepreneurship: A social capital perspective. ***Entrepreneurship & Regional Development***, 29(9-10), 847-868. https://doi.org/10.1080/08985626.2017.1364787

- Bourdieu, P., & Passeron, J.-C. (1990). Reproduction in education, society and culture (Vol. 4). ***Sage***. https://psycnet.apa.org/record/1990-98996-000

- Diebolt, C., & Le Chapelain, C. (2019). Human Capital and Economic Growth (Document de Travail nº 2019-02). ***Bureau d'Économie Théorique et Appliquée*** (BETA). http://beta.u-strasbg.fr/WP/2019/2019-02.pdf

- Elmi, Zahra (Mila). Sharepour, Mahmoud., Hosseini,Seyyed Amirhossein., (2006). Social Capital and how it affects the economy. ***Journal of Economic Research***, 40(4) (In Persian). https://jte.ut.ac.ir/article_12458_0ada6ee23b24b983babdb8166ededc5d.pdf

- Gadelha, C. A. G., & Temporão, J. G. (2018). Development, innovation and health: the theoretical and political perspective of the Health Economic-Industrial Complex. ***Ciência & Saúde Coletiva***, 23, 1891-1902. https://doi.org/10.1590/1413-81232018236.06482018

- Ghasemian, N., & Raghfar, H. (2019). Spatial Analysis of Health Expenditure Effects of labor on Economic Growth in Iran (2011-16). ***Iranian Economic Development Analyses***, 7(1), 235-260 (In Persian). https://doi.org/10.22051/edp.2020.25036.1195

- Günay, E. K., & Sülün, D. (2021). The evaluation of the impact of social capital on economic development within the framework of the Legatum prosperity Index: The case of OECD countries. ***Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi***, 20(80), 1982-1996. https://doi.org/10.17755/esosder.864792

- Guo, S., Guo, X., Fang, Y., & Vogel, D. (2017). How doctors gain social and economic returns in online health-care communities: a professional capital perspective. ***Journal of management information systems***, 34(2), 487-519.https://doi.org/10.1080/07421222.2017.1334480

- Iftikar, M., & Ali, H. (2024). Public Health Impacts on Economic Growth in Developing Countries: An Analytical Review of Research. ***Pakistan Journal of Humanities and Social Sciences***, 12(2), 1718–1726-1718–1726. https://doi.org/10.52131/pjhss.2024.v12i2.2291

- Institute, L. 2023. ***Legatum prosperity index***. https://index.prosperity.com/

- Khosravani, R., Vosooghi, M., Baghaei Sarabi, A., & Musai, M. (2024). Investigating the Impact of Entrepreneurial Personality and Innovativeness of Economic Activities on Improving the Quality of Life of Villagers [orginal]. ***Social Welfare***, 24(93), 301-338 (In Persian). https://doi.org/10.32598/refahj.24.93.4156.1

- Lakshmi, K., Mahaboob, B., Rajaiah, M., & Narayana, C. (2021). Ordinary least squares estimation of parameters of linear model. ***J. Math. Comput***. Sci., 11(2), 2015-2030. https://scik.org/index.php/jmcs/article/view/5454

- Maindal, H. T., & Aagaard-Hansen, J. (2020). Health literacy meets the life-course perspective: towards a conceptual framework. ***Global Health Action***, 13(1), 1775063. https://doi.org/10.1080/16549716.2020.1775063

- Malik, S., & Kajale, D. (2024). Assessing social capital and its impact on economic performance: A comparative study of members and non-members of farmer producer companies in India. ***Problems and Perspectives in Management***, 22(3), 214. http://dx.doi.org/10.21511/ppm.22(3).2024.17

- Meflinda, A., Mahyarni, M., Indrayani, H., & Wulandari, H. (2018). The effect of social capital and knowledge sharing to the small medium enterprise's performance and sustainability strategies. ***International Journal of Law and Management***, 60(4), 988-997. https://doi.org/10.1108/IJLMA-03-2017-0073

- Mohamadnejad, N., Assari Arani, A., Keshavarz Haddad, G., & Faraji Dizaji, S. (2020). Optimum Health Expenditure, Value of a Statistical Life and Health Capital in Iran. ***Economics Research***, 20(78), 177-212 (In Persian). https://doi.org/10.22054/joer.2020.12364

- Nur Kamilah Husna, A. Nur Amirah, B. Ruhaini, M. & Yuslina, Z. (2024, 10/27). The Role of Government Health Expenditure in Driving Economic Growth: Evidence from OECD Countries. ***Information Management and Business Review***, 16(3S(I)a). https://doi.org/10.22610/imbr.v16i3S(I)a.4236

- Orlova, E. V. (2022). Impact of Companies' Social Capital on Person's Innovativeness in Russia: Economic Mechanisms and Diagnostic Tools. ***Journal of Applied Economic Research***, 21(3), 545-575. http://dx.doi.org/10.15826/vestnik.2022.21.3.019

- Peiró-Palomino, J. (2016). Social capital and economic growth in Europe: Nonlinear trends and heterogeneous regional effects. ***Oxford Bulletin of Economics and Statistics***, 78(5), 717-751. https://doi.org/10.1111/obes.12131

- Pomeranz, I. (2011, May). Static test compaction for delay fault test sets consisting of broadside and skewed-load tests. In 29th VLSI Test Symposium (pp. 84-89). ***IEEE***. https://doi.org/10.1109/VTS.2011.5783760

- Ridhwan, M. M. Nijkamp, P., Ismail, A., & M. Irsyad, L. (2022). The effect of health on economic growth: A meta-regression analysis. ***Empirical Economics***, 63(6), 3211-3251. https://doi.org/10.1007/s00181-022-02226-4

- Romer, P. M. (1990). Endogenous technological change. ***Journal of political Economy***, 98(5, Part 2), S71-S102. https://www.jstor.org/stable/2937632

- Salmani, B., Panahi, H., & Mohammadi Khaneghahi, R. (2015). The impact of health on per capita income, an empirical analysis in middle income countries. ***Economic Growth and Development Research***, 5(20), 108-199 (In Persian). https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.22285954.1394.5.20.6.0

- Shambaugh, J., Nunn, R., Breitwieser, A., & Liu, P. (2018). The state of competition and dynamism: Facts about concentration, start-ups, and related policies. Hamilton Project. Washington, DC: ***Brookings Institution.*** https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2018/06/ES_THP_20180611_CompetitionFacts_20180611.pdf

- Shofi, F., Siti Aisjah, & Nanang Suryadi. (2022). The impacts of social capital and financial literacy on business performance with financial access SMEs Batik Pamekasan Regency as mediation. ***International Journal of Research in Business and Social Science*** (2147- 4478), 11(8), 213–220. https://doi.org/10.20525/ijrbs.v11i8.2146

- Woolcock, M., & Narayan, D. (2000). Social capital: Implications for development theory, research, and policy. ***The world bank research observer***, 15(2), 225-249. https://doi.org/10.1093/wbro/15.2.225

- Yu-Lefler, H. F., Marsteller, J., & Riley, A. W. (2022). Outcomes accountability systems for early childhood disruptive behaviors: A scoping review of availability. ***Administration and Policy in Mental Health and Mental Health Services Research***, 49(5), 735-756. https://psycnet.apa.org/doi/10.1007/s10488-022-01196-0